

Creative Spark Higher Education Enterprise Programme

Ukraine Creative Spark Policy

Forum 2021: резюме ключових тез

Ukraine Creative Spark Policy Forum 2021: резюме ключових тез

Британська Рада в Україні публікує резюме ключових тез доповідачів Форуму. Твердження необов'язково відображують думку Британської Ради щодо висвітленої теми. Відеоматеріали Форуму доступні на сайті <https://creativespark-forum.com.ua/>.

Виклики вищої освіти у розвитку креативних індустрій

Протистояння вимог реального світу та універсального ціннісного. Дилема, відома в Україні вже 100 років, від часів формування Української академії мистецтв (Василь Кричевський, Михайло Бойчук), - як поєднати вимоги динамічного реального світу, практики, працедавців та ціннісного, що має давати вища освіта (особливо у мистецькій освіті). Реформування вищої освіти посилює зсув у бік практичності, задоволення вимог ринку праці. Вища освіта має відповідальність за розвиток аудиторій, - збільшення споживачів мистецького продукту, виховання смаку та розвиток критичного мислення - освіта має стати освітою тривалого часу, лікарем-терапевтом, працювати на випередження.

Фінансова автономія. Заклади вищої освіти отримали свободу академічну, кадрову, (частково) організаційну, проте брак фінансової автономії обмежує університети. Винагорода, яку можуть запропонувати університети, є неконкурентною на ринку праці, що унеможлиблює залучення практиків. Деякі університети вирішують це через взаємодію із бізнесом у рамках соціальної відповідальності бізнесу. Міністерство освіти (МОН) розуміє виклик та працює над його подоланням, - надання фінансової автономії є пріоритетом департаменту вищої освіти. Водночас в академічному середовищі є обережність до фінансової автономії, яка переростає у шкідливий консерватизм (звернення Спільки ректорів щодо повернення до типових штатних розписів у 2021 р.).

Стандарти. Лише у 2014 році із прийняттям нового Закону про вищу освіту в Україні перейшли до стандартів, які не диктують зміст освіти, а визначають компетентності та результати навчання. Проте навіть за таких умов процес підготовки та затвердження стандартів настільки довгий, що стандарти є застарілими у момент їх затвердження. Потрібно навчитись прогнозувати компетентності, які будуть необхідними через 5-10 років. Британські університети виходять з того, що 30% робочих місць будуть місцями нового типу, яких ще не існує, на момент завершення навчання студентами. В Україні варто активніше використовувати міжнародні стандарти, замість власних розробок. У Великобританії діють мінімальні стандарти, натомість важливим є працевлаштування та рівень доходу випускників. У рамках наступного регуляторного циклу у Великобританії більша увага приділятиметься якості окремих курсів, навіть не програм. Різні заклади освіти мають досліджувати практики по-різному, - інновації, різні способи створення освітнього контенту – формуючи конкурентний освітній простір.

Протиставлення формальної та неформальної освіти. Вища освіта має розширювати меню освітніх продуктів, - неступеневі програми, різної тривалості, професійного рівня. Неформальна та формальна освіта мають взаємодіяти, забезпечувати переходи на освітньому шляху. Гнучкість способів та форматів надання освіти є також актуальним питанням для британських університетів.

Дані та прийняття рішень на основі даних. У Великобританії є високий рівень відповідності між освітою та працевлаштуванням, - університети володіють даними щодо працевлаштування та рівня доходів випускників (вимога стандартів – випускники мають мати роботу впродовж 15 міс після завершення навчання). Це стало результатом реформи вищої освіти, яка прив'язала рівень фінансування університетів до цих показників та поглибило взаємодію з працедавцями. У Великобританії діє Центр політики та рішень на основі даних для креативних індустрій. Збір даних та їхній аналіз

виявив важливість фрілансу для креативних індустрій та довшу тривалість пошуку роботи – до 3,5 років після завершення навчання.

Міжсекторна взаємодія. Якість освіти, освіченості населення, залежить від гармонізації різних секторів та частин освітньої системи, - у Великобританії існує практика громадянських планів університетів (University Civic Agenda). Ані креативні індустрії, ані заклади освіти в Україні інституційно не звикли до постійної міжсекторної комунікації, яка особливо потрібна у креативних індустріях, де швидко змінюється попит на компетентності, - наразі переважають герметичні світи.

Інструменти вищої освіти для розвитку креативних індустрій

Сприятливі політики на національному та регіональному рівні. У Великобританії у рамках промислової політики розвитку креативних індустрій уряд фінансував регіональні кластерні програми, де ключову роль відігравали університети (лідери консорціумів), - це стимулювало поглиблення співпраці університетів з індустріями (Creative Industries Clusters Programme), формування потрійної та почетвертної спіралі. В Україні Мінрегіон впроваджує програми «Інноваційна економіка та інвестиції», створення центрів креативної економіки, фінансує створення системи хабів підтримки підприємництва, де вже беруть участь університети, але де ще є значний потенціал для розширення їхньої участі. Кілька областей визначили креативні індустрії як свою розумну (смайт) спеціалізацію та запустили відповідні програми фінансування, наприклад Львівська область у 2021 р. вперше профінансувала проекти університетів у рамках програми інноваційного технологічного розвитку (15 млн грн). Водночас в Україні ці програми та ініціативи є на рівні окремих практик, бракує тяглості та довгостроковості інструментів політик (постійнодіючі програми, 3- та 5-річні проекти тощо), на відміну від досвіду Великобританії. В Україні бракує системного збору даних та аналітики у цифровому форматі про потреби креативних індустрій (наприклад запити на кваліфіковані кадри).

Діалогові платформи, партнерства та мережі. У Великобританії реформа вищої освіти та промислова політика уряду стимулювали появу кластерів, постійного діалогу університетів з індустріями. В Україні немає визнаної платформи, щорічного форуму, де можна говорити про спільні проблеми та формувати спільне бачення між освітою та креативними індустріями. За відсутності спроможних та репрезентативних бізнес-асоціацій у креативних індустріях, є запит на інші формати діалогових платформ та інструментарію для визначення запиту та попиту на фахівців та компетентності, розробки стандартів тощо. Роботодавці не знають своїх прав та можливостей впливу на формування змісту освіти. Є запит на практичні платформи для освітян, для обговорення інструментарію, можливостей підтримки тощо. У 2021 р. Держмістество створив комунікаційний майданчик для соціального діалогу для мистецької освіти (професійної, передвищої, вищої) та кіноіндустрії, - була напрацьована дорожня карта оновлення професійних та освітніх стандартів, траєкторія підготовки майбутнього фахівця, визначені розриви у попиті та пропозицій різних професій у кіноіндустрії.

Пришвидшення реформи взаємодії вищої освіти та індустрій. Станом на листопад 2021 р. в Україні є 181 професійний стандарт, водночас у класифікаторі професій є більше 9 000 позицій. Поява Національного агентства кваліфікацій пришвидшила реформу, - проводяться навчання для розробників професійних стандартів, діалогових майданчиків, створюються кваліфікаційні центри, - підвищується здатність до розробки професійних та освітніх стандартів (водночас залишаються виклики щодо стандартів – див. вище). Бракує точок перетину між професійним середовищем (креативними індустріями) та вищою освітою (університетами), є невелика кількість лідерів (Держмістество), які створюють такі точки перетину, потрібні дієві бізнес-асоціації (можлива роль Офісу з розвитку підприємництва та експорту) та просвітництво

працедавців з креативних індустрій. Можливою точкою перетину можуть стати робочі групи при Раді креативних індустрій.

Підвищення кваліфікації викладачів. Цифровий прорив, пов'язаний з пандемією, відкрив багато нових можливостей для навчання як студентів, так і викладачів. Взаємодія з міжнародними партнерами та індустрією у рамках регіональних кластерів є важливими та поширеними у Великобританії форматами розширення досвіду викладачів, міждисциплінарних та міжінституційних колаборацій.

Інтеграція практиків у навчальний процес. Незважаючи на брак фінансових можливостей, українські університети знаходять можливості для залучення практиків як систематичних гостьових спікерів, у рамках програм дуальної освіти або у рамках нових форматів, наприклад Indie Lab (лабораторія кіновиробництва для молодих митців Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені Карпенко-Карого). У Великобританії є приклади, коли 50% викладачів – це практики, які передають спеціалізовані навички та компетенції (продакшн, інноваційні техніки тощо) так і бізнес-тематику (права інтелектуальної власності, комерціалізація тощо).

Розвиток бізнес-компетентностей та підприємницьких компетентностей студентів. Поширюється практика програм для розвитку підприємницьких компетентностей, - університети залучають кафедри підприємництва для викладання студентам мистецьких (та інших, дотичних до креативних індустрій) спеціальностей (Київський національний університет технологій і дизайну), розробляють власні вибіркові дисципліни (Полтавський університет економіки і торгівлі), створюють Центри розвитку креативного підприємництва (Харківський національний університет імені Семена Кузнеця, Українська інженерно-педагогічна академія) та інноваційні екосистеми (Tech StartUp School Львівської політехніки). YEP!Incubator розробив академічний курс з підприємництва, який викладається вже у 85 університетах з цілої України, - курс прослухали понад 7 000 студентів, до викладання залучено 150 викладачів, для яких створюються можливості для підвищення кваліфікації та обміну практиками. Контент навчального компоненту проекту Дія.Бізнес, яким опікується Офіс з розвитку підприємництва та експорту) може використовуватись для освітніх потреб університетами.

Громадянський порядок денний університетів. У Великобританії поширена практика розробок громадянських порядків денних університетів (University Civic Agenda), які визначають роль університету у розвитку громади та суспільства загалом. В Україні також потрібне включення університетів у реформи, наприклад до реформи надання культурних послуг та створення Центрив культурних послуг у громадах, - потрібен аналіз та розвиток аудиторій, розуміння ролі Центрив, розробка та адаптація послуг, - можлива ніша для активної ролі університетів, у взаємодії з громадами. В Україні є приклади практик громадянського порядку денного університетів: Український католицький університет (Львів) впровадив сертифікатну програму «Майстерня практиків культури» для дорослих, які мають досвід роботи у сфері культури, у Харківському державному університеті дизайну та мистецтв діє культурний простір екологічного плакату «4-й блок», у Рівному на базі Національного університету водного господарства та природокористування діє платформа взаємодій «Простір», яка, окрім іншого, провела 5 відкритих для громади фестивалів креативних індустрій.

Три основні висновки Форуму

- **Зкладам вищої освіти потрібна фінансова автономія** – для кращої взаємодії з працедавцями, розробки нових програм, приваблення практиків до викладання. Відсутність фінансової автономії стримує інновації, знижує

конкурентоспроможність університетів та унеможлиблює проактивну роль вищої освіти у розвитку індустрій (не лише креативних).

- **Потрібна державна політика та реформа системи взаємодії ринку праці та вищої освіти**, - сталі діалогові майданчики між університетами та індустріями, системна розробка та оновлення професійних та освітніх стандартів, дані про попит та пропозицію на фахівців та компетентності, тощо – замість існуючої самокерованої системи. Потрібна системна архітектура – від інституцій, відповідальних за формування запиту працедавців, швидкість реформування освітніх програм та аналіз розривів у кваліфікаціях, до процесів міжсекторного діалогу, фінансування програм трансформацій закладів вищої освіти та окремих програм тощо.
- **Заклади вищої освіти мають активніше залучатись до регіональних та місцевих програм розвитку креативних індустрій** – органи влади, особливо на регіональному рівні, почали впроваджувати політики розвитку креативних індустрій та залучати університети до їх впровадження, проте кількість таких програм є незначною, а роль університетів – обмежена. Університети можуть активніше впливати на дизайн політик та програм та відігравати більшу роль в їх реалізації – створюючи креативні хаби, підсилюючи підприємницькі компетентності, реформуючи та запускаючи нові освітні програми тощо.